

Jean Renoir a l'Amèrica profunda: *The Southerner*

M. Magdalena Brotons

Una altra de les actrius que vàrem veure sovint va ser Mary Pickford. Davant la meua sorpesa quan la veia engolir grans tassons d'aigua, me va dir: "es posi tranquil, és ginebra"

Jean Renoir, *Mi vida, mis films*

L'aventura americana de Renoir comença quan se exilia el 1940, fent cas als consells de l'amic Robert Flaherty, qui li envià un visat per als Estats Units. El director americà estava preocupat per Renoir, ja que pensava que la postura antihitleriana que destil·laven alguns dels seus films i escrits, el posaven en perill. Segons conta Renoir en les seves memòries, el que el va decidir finalment

a deixar Europa fou l'ofertament de col·laboració amb la França ocupada. Així, de la mateixa manera que, anys abans, Fritz Lang havia partit a Amèrica quan Goebbels li proposà treballar al servei de Hitler, Renoir decideix anar a Hollywood amb la seva secretària Dido, la que seria posteriorment la seva esposa. Dido i Renoir arriben a Nova York el darrer dia de l'any, i ben aviat se senten integrats en el clima d'aquesta ciutat, en la mescla de grandiloqüència i fantasia que troben a Nord-amèrica. Renoir es proposa el repte de seguir fent cinema a la ciutat dels somnis, Hollywood, tot i que la imatge idíl·lica que tenia del lloc on havien creat Griffith, Chaplin i Lubitsch, ben aviat es transformà en una realitat molt diferent. Els estudis pretenien que adaptàs la seva manera de treballar al sistema de Hollywood, cosa que ell, des d'un principi, veia molt difícil. Ja a la seva primera pel·lícula, Renoir lluita per contar una història americana, i no un film de caire francès. Després els problemes vengueren per la seva forma de filmar: Zanuk, el productor, el recriminava per la seva lentitud en el rodatge, pel fet que

fes diverses preses d'una materixa escena, perquè es preocupava massa del que no es veu, de crear un ambient que, tanmateix, deia Zanuck, després no es veuria al film acabat. Fins i tot el renyava perquè feia massa tràvelings! El resultat fou que Renoir no va poder realitzar el muntatge de *Swamp Wather* (1941), la seva primera pel·lícula a Nord-amèrica, a la qual seguiria *This Land is Mine* (1943), un film de propaganda antinazi, que no va ser molt ben rebut a França quan es va estrenar. El 1944 viatja a Nova York per realitzar *A Salute To France*, una pel·lícula propagandística i pedagògica, que li encarregà l'Office of War Information, destinada a ser projectada als soldats aliats abans del desembarcament a Normandia. Renoir va realitzar també la versió francesa, per mostrar als francesos que els presentava com un poble de resistents a l'invasor nazi, que mereixien ser ajudats. Però, inquiet per la seva carrera a Hollywood, Renoir torna a la meca del cinema per tancar el seu proper projecte, *The Southerner*. El film és una adaptació de *Hold Autumn in Your Hand* de l'escriptor George Sessions Perry. La novel·la, escrita el 1941, és un producte adaptat a la política del New Deal, que pretenia lluitar contra la dramàtica situació dels camperols del sud dels Estats Units. Però l'any de realització de la pel·lícula, 1945, els postulats del New Deal havien quedat enfora, davant l'eufòria de la victòria de la guerra. Renoir no va fer amb *The Southerner* un film que contàs la injustícia de les diferències entre nord i sud, sinó que va observar els mites peculiars de la cultura nordamericana, a partir de la història d'un home que lluita per la supervivència de la seva família'. Renoir, que havia criticat durament la família com a representant dels valors de la burgesia més tradicional en

les seves pel·lícules franceses, mostra aquí el nucli familiar com a element essencial per entendre el concepte de civilització de la societat nord-americana, tot i que en dóna una visió pessimista. La pel·lícula, produïda per Robert Hakim, que ja havia treballat amb Renoir a *La Bête Humaine*, amb guió de Renoir mateix i Hugo Butler, conta la història de Sam Tucker, un jove treballador agrícola que, cansat de ser un assalariat, decideix establir-se pel seu compte. Ajudat per la seva esposa a tirar endavant, és ella la que l'empeny a no defallir davant les dificultats, quan una tempesta destrueix les seves collites, i amb elles totes les esperances posades en la nova vida. Els actors, Zachary Scott i Betty Field són convincents en els seus papers de marit i muller que cerquen un futur millor en una terra on poder viure, on poder criar els seus fills, tot i el perill de caure en la més absoluta pobresa. L'estètica del film pot recordar treballs anteriors del director com *Toni* de 1934, una pel·lícula que s'ha vist com a antecedent del neorealisme, el moviment italià de postguerra que troba connexions amb el tema de *The Southerner*: la voluntat d'un home de reconstruir la seva vida a partir del no-res.

A *The Southerner* el paisatge juga un paper molt important, com en molts altres films del director. En les seves memòries conta: "el que em va seduir d'aquesta història és precisament el fet que no és una història. És una sèrie d'impressions fortes. La immensitat del paisatge, la puresa dels sentiments del protagonista, la calor, la fam. Els personatges, a força de viure una vida limitada a les necessitats materials immediates, assolixen un nivell que no sospiten en l'àmbit de les preocupacions espirituals"². Podem trobar la petjada del seu admirat Marcel Pagnol en la insistència amb què Renoir mostra la terra i els cicles naturals (la tempesta que destrueix la collita de cotó), descrits a través dels treballs agrícoles. No debades és, de tots els seus films americans, el que Renoir considerà més personal, el més "independent"³. Aquesta visió de l'home com a ésser immersit en la natura, en contacte directe amb la natura i les estacions, mostra la plasmació d'un aspecte nou en el treball de Renoir: la presència de l'espiritualitat. En aquest film s'ha volgut veure un posicionament religiós per part del director francès, anàlisi reforçada per l'escena en que Nora, l'esposa, recolza la seva cara en la terra mentre Sam prega al cel. Segons Angel Quintana aquesta suplica evidencia més que un sentiment religiós, un desig d'anàlisi del món en què la força de voluntat de l'home està íntimament relacionada amb el concepte de fe en un sentit molt més abstracte. L'espiritualitat de *The Southerner* culminarà amb *The River* (1950), en què el panteisme de caire catòlic es modificarà vers la filosofia hindú, que rebutja una concepció traumàtica de les etapes de la vida, allunyant-se totalment de la doctrina de sacrifici i dolor cristiana.

The Southerner va guanyar el Lleó d'Or al Festival de Cinema de Venècia en l'edició de 1946. ■

(1) Angel Quintana. *Jean Renoir*. Madrid: Catedra, 1998.

(2) Jean Renoir. *Mi vida, mis filmes*. València: Fernando Torres Editor, 1975, p. 179.

(3) Janet Bergstrom. "Jean Renoir en Amérique, un rêve d'indépendance". *Renoir Renoir*: Paris. Editions de la Cinémathèque Française, 2005, p. 135.